

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Oslavy Jana Amose Komenského v roce 1892

Pavla Lavičková

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Oslavy Jana Amose Komenského v roce 1892

Pavla Lavičková

Vedoucí práce:

Mgr. Karel Šima, Ph.D.

Centrum pro studium vysokého školství, v.v.i.

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Obsah

1 ÚVOD.....	5
2 JAN AMOS KOMENSKÝ JAKO PŘEDMĚT KOLEKTIVNÍHO VZPOMÍNÁNÍ ...	7
2.1 Život a význam Jana Amose Komenského	7
2.2 Comenianismus jako Komenského tradice v evropském myšlení.....	8
2.3 Moderní komeniologické bádání a jeho vliv povědomí o Komenském	10
2.4 Muzea, památníky a pamětní síně spojené s Komenským	11
3 DOBOVÝ KONTEXT OSLAV	15
3.1 Jubilejní výstava v roce 1891.....	16
3.2 Národopisná výstava československá v roce 1895	18
4 ORGANIZACE, PODOBA A PRŮBĚH OSLAV V ROCE 1892	20
4.1 Příprava a průběh oslav v Praze.....	21
4.1.1 Oslavy uskutečněné učitelskými korporacemi	21
4.1.2 Oslavy organizované evangelickými kruhy.....	24
4.2 Oslavy ve východních a severovýchodních Čechách	24
4.2.1 Oslavy v Pardubicích	25
4.2.2 Oslavy v Náchodě	25
4.2.3 Oslavy v Brandýse nad Orlicí	25
4.2.4 Oslavy v Poličce	26
4.2.5 Oslavy v Dolní Dobrouči	26
4.2.6 Oslavy ve městě Roudnice.....	27
4.2.7 Oslavy v Červeném Kostelci	27
4.2.8 Oslavy na Semilsku	28
4.3 Oslavy ve středních Čechách	29
4.3.1 Oslavy v Mladé Boleslavi.....	29
4.3.2 Oslavy v Kutné Hoře	30
4.3.3 Oslavy v Byšvicích	31
4.3.4 Oslavy v Kolíně	31
4.3.5 Oslavy v Mšeně	31
4.3.6 Oslavy v Říčanech	32
4.3.7 Oslavy ve Zdicích	32
4.3.8 Oslavy v Městci Králové	33
4.4 Oslavy v jižních Čechách	33
4.4.1 Oslavy v Soběslavi.....	33
4.5 Oslavy v západních Čechách	33
4.5.1 Oslavy v Plzni	34
4.5.2 Oslavy ve Spáleném Poříčí, Chrástu, Tykánově a Skočici	34
4.5.3 Oslavy v Nýřanech, Žákavě a Blovicích	35
4.5.4 Oslavy v Přešticích	36
4.6 Oslavy v Holandsku.....	36
5 ZÁVĚR.....	39
6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	42
7 RESUMÉ	44
8 SEZNAM PŘÍLOH.....	45

1 ÚVOD

Téma, které jsem si zvolila pro svoji bakalářskou práci je vymezeno oslavami Jana Amose Komenského v roce 1892. Jednalo se o velké slavnosti, které probíhaly k třístému výročí jeho narození a ve většině městech a vesnicích se konaly kolem 28. března, kdy se slavil Den učitelů.

Cílem práce bude popis a analýza jubilejních oslav Jana Amose Komenského v roce 1892. Pozornost bude věnována organizaci, průběhu a podobě festivit. Bakalářská práce bude rozdělena do tří kapitol. První kapitola se bude zabývat Janem Amosem Komenským jako předmětem kolektivního vzpomínání. Na začátku kapitoly bude krátce zmíněn život a historický význam Jana Amose Komenského. Historická paměť o Komenském bude pojednána na problému comenianismu jako Komenského tradici v evropském myšlení, dále na představení moderního komeniologického bádání a jeho vlivu na pedagogiku. V závěru kapitoly budou představeny Komenského muzea, památníky a pamětní síně a budou stručně popsány.

Druhá kapitola se stoletím zaměří na dobový kontext oslav. Tato kapitola se bude zabývat mimo jiné tím, jaké regionální výstavky a národní výstavy probíhaly v devadesátých letech devatenáctého století. Největší pozornost bude věnována především dvěma výstavám, protože přípravy oslav Jana Amose Komenského probíhaly v době příprav a konání těchto dvou výstav. Pozornost bude věnována Jubilejní výstavě v Praze v roce 1891, což byla výstava v upomínku na první průmyslovou výstavu na kontinentě z roku 1791¹ a Národopisné výstavě československé v Praze v roce 1895, jejíž ústředním záměrem bylo sblížení českých zemí se slovanským světem.²

Třetí kapitola se bude zabývat organizací, podobou a průběhem oslav v roce 1892. V této kapitole bude na vybraných městech představena organizace, podoba a průběh oslav, přičemž bude přihlédnuto i k oslavám v zahraničí, konkrétně se bude jednat o Holandsko.

V bakalářské práci budu čerpat z odborné literatury a v případě oslav budu čerpat i z dobového tisku, protože jejich průběh dosud nebyl komplexně zpracován. Z dobových periodik budu pracovat s Národními listy, Učitelskými novinami,

¹ Hlavačka, Milan, Jubilejní výstava 1891, Praha, 1991, s. 23.

² Pargač, Jan, Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava československá 1895, Praha, 1996, s. 25.

Časopisem Komenský, Časem, Světózorem a Plzeňskými listy. Materiály mám k dispozici ve Studijní a vědecké knihovně v Plzni a v Národní knihovně České republiky.

2 JAN AMOS KOMENSKÝ JAKO PŘEDMĚT KOLEKTIVNÍHO VZPOMÍNÁNÍ

2.1 Život a význam Jana Amose Komenského

Dne 28. března 1592 se narodil v obci Komňa u Nivnice na jihovýchodní Moravě Jan Segeš Nivnický. Jméno Amos získal až o dvacet čtyři let později, při vysvěcení na kněze českobratrské evangelické církve. Jméno po svém otci – Komenský přijal a začal ho používat až ve třiceti letech, když se chystal opustit rodnou zemi.³ Svým dílem, svou činností a působením významně ovlivnil osudy světa, v němž žil. Mezi jeho díla patří například Didaktika, Informatorium školy mateřské, Cesta světla, Vševýchova a mnoho dalších. Stejně hluboce a možná ještě zásadněji formoval i osudy generací, které přišly po něm.⁴

Komenský je považován především za pedagoga, a proto se mu dostalo čestného pojmenování „učitel národů“. Kromě toho, že byl vynikající pedagog, byl mimo jiné i filosof, polyhistor, jazykovědec, zakladatel moderního humanistického pojetí člověka a jeden z hlavních představitelů české kultury sedmnáctého století v Evropě.⁵

Komenský procestoval během svého života mnoho měst a zemí. Mezi navštívená města a země patří Lešno, do kterého se během života podíval třikrát, Stockholm, Londýn, Oxford, Amsterdam a mnoho dalších. Jeho putování lze chápat symbolicky jako putování za Božím světlem, a to skrze usilovné lidské poznání a konání.⁶

Komenský a celá jeho rodina patřila k členům Jednoty. Jednota bratrská vznikla v roce 1457 a jako církev byla ustavena o deset let později. Vycházela přímo z myšlenek Mistra Jana Husa a navazovala na učení Petra Chelčického, Tomáše Štítného a dalších. Jednota hlásala rovnost svých členů před Bohem a hrozila vrchnostem božím soudem a odplatou – ovšem až po smrti. *„Komenský i Jednota uznávali nerovnost „stavů“ a navíc projevil Komenský v Listech svou lásku k trpícím a vykořisťovaným.“*⁷

³ Wolf, Josef, Jan Amos Komenský – osobnost dneška, Praha, 1992, s. 5.

⁴ Jan Amos Komenský a kultura jeho doby, Brno, 1992, s. 5.

⁵ Wolf, Josef, Jan Amos Komenský – osobnost dneška, Praha, 1992, s. 14.

⁶ Wolf, Josef, Jan Amos Komenský – osobnost dneška, Praha, 1992, s. 6.

⁷ Polišenský, Josef, Jan Amos Komenský a jeho doba, Praha, 1957, s. 19.

Komenský zemřel 15. listopadu 1670 v Amsterdamu a pochován je v Naardenu.⁸

2.2 Comenianismus jako Komenského tradice v evropském myšlení

Comenianismus je podle J. B. Čapka společným jmenovatelem pro základní znaky, specifické projevy a životní cíle Komenského, které byly tradovány po jeho smrti. Měl by charakterizovat osobnosti a směry, které vyrůstaly z odkazu jeho díla nebo měly k němu kladný vztah, ať uvědomělý nebo spontánní.⁹ Jako takový nám bude sloužit jako vodítko v hledání „druhého života“ J. A. Komenského.

Již v sedmnáctém století se objevili myslitelé a učenci, kteří byli Komenskému v mnohém blízcí, i když to byla častěji blízkost spontánní než uvědomělá. Herbert z Cherbury mu byl blízký především svou intencí jednotící a svým úsilím o nalezení základních pravd, které by spojily všechny názory a všechna vyznání. Hugo Grotius se s Komenským shodoval svou tolerancí, prací pro mír, pedagogickými plány a předosvícenskými idejemi. Svou filosofií svobody a tolerance i svými výchovnými programy je s Komenským spřízněn John Locke.¹⁰

Komenský nalézal některé své blízkence mezi současnými teology, nejvíce v anglikánské církvi, a to kvůli její výjimečné ideové rozvětvenosti. Z přelomu sedmnáctého a osmnáctého století lze nalézt ideové shody mezi Komenským a anglickými filozofy. Jde především o autory, kteří bývají označováni jako „moralisté“. Ti se snažili modernizovat a dotvářet linii středověkého realismu, dokazovat smířitelnost křesťanství a vědy, víry a rozumu, a tím postupovali dráhou Komenského. Mezi „moralisty“ patří například Samuel Clarke, Earl of Shaftesbury, Francis Hutcheson a další.¹¹

Za pokračovatele Komenského lze uvést Pestalozziho a jeho následovníky, kteří projevují tvořivou aktivitu ideovou i sociální. Ke Komenskému se programově hlásil

⁸ Polišínský, Josef, Jan Amos Komenský a jeho doba, Praha, 1957, s. 44.

⁹ Čapek, Jan Blahoslav, Několik pohledů na Komenského, Praha, 2004, s. 167.

¹⁰ Čapek, Jan Blahoslav, Několik pohledů na Komenského, Praha, 2004, s. 175.

¹¹ Čapek, Jan Blahoslav, Několik pohledů na Komenského, Praha, 2004, s. 177.

Karl Christian Friedrich Krause, který se podobně jako Komenský soustavně věnoval filosofii řeči.¹²

Z českých pokračovatelů můžeme jmenovat až Karla Slavoje Amerlinga, který se hlásil k panteismu, byl významný pedagog a myslitel českého národního obrození. Pokládal se za pokračovatele Komenského i ve své filosofii. Chtěl vytvořit moderní variaci Komenského pansofie pod názvem diasofie.¹³ Záslouhou Karla Slavoje Amerlinga je Jan Amos Komenský propagován jako věhlasný pedagogický reformátor v rámci národního hnutí 19. století. Na hlavní škole v Panské ulici v Praze se Amerling stal přímým pokračovatelem v reformě českého školství, které teoreticky započal Jan Amos Komenský v sedmnáctém století. Amerling chápal školu jako dílnu lidskosti a vzdělání jako celoživotní proces. Požadoval zlidovění školy, a také zdokonalení učitelské přípravy.¹⁴

Dílem Komenského se dále zabýval Karel Boleslav Štorch, který rozlišil jeho složku encyklopedickou, filosofickou (pansofickou) a praktickou. Skutečnými představiteli českého comenianismu v nové době se stávali kulturní pracovníci, kteří spojovali teorii i pedagogickou praxi (Jan Evangelista Purkyně, Jan Kollár, Karel Slavoj Amerling, František Matouš Klácel, František Drtina, Tomáš Garrigue Masaryk).¹⁵

Jan Evangelista Purkyně pátral na Poznaňsku po zapadlých dílech Komenského z doby jeho pobytu v Lešně. V roce 1841 našel v Lešně rukopis české Didaktiky. Didaktiku chtěl zakoupit pro Národní muzeum v Praze, ale to se nepodařilo, tak pečoval o to, aby byly opsány alespoň nejvýznamnější listy Komenského. Až v roce 1852 se mu podařilo získat rukopis české Didaktiky pro Čechy. Purkyně se zajímal o všechny typy škol. Ve shodě s Komenským navrhoval cyklickou úpravu škol, on plánoval pět stupňů, Komenský měl čtyři. Žádal, aby byly zakládány ústavy pro děti výjimečně nadané, ale velikou pozornost věnoval plánu na zřizování opatroven.¹⁶

Antonín Konstantin Viták se hlásil ke Komenskému a seznamoval „národní učitelstvo“ s jeho životem a dílem. Viták propagoval Komenského spisy i mezi jeho

¹² Čapek, Jan Blahoslav, Několik pohledů na Komenského, Praha, 2004, s. 177.

¹³ Čapek, Jan Blahoslav, Několik pohledů na Komenského, Praha, 2004, s. 177.

¹⁴ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 9,10.

¹⁵ Čapek, Jan Blahoslav, Několik pohledů na Komenského, Praha, 2004, s.177.

¹⁶ Čapek, Jan Blahoslav, Několik pohledů na Komenského, Praha, 2004, s. 178.

žáky. V roce 1862 byl disciplinárně potrestán za to, že třináctiletému žákovi dal jako odměnu Labyrint světa a ráj srdce.¹⁷

Velice překvapující je, že shody mezi idejemi Komenského a idejemi některých reprezentativních myslitelů najdeme i ve dvacátém století. Bylo upozorňováno na fenomenologii Husserla, je možné připojit i vědce a myslitele holistické – pojem celku a celostnosti hraje důležitou úlohu v myšlení Komenského. Za pokračovatele Komenského myšlení v nové době je možné také považovat Alberta Schweitzera. „*To, co Schweitzer nazývá „myšlením elementárním“, myšlením obráceným k životu, k účinné dělnosti, bylo i programem Komenského.*“¹⁸

2.3 Moderní komeniologické bádání a jeho vliv povědomí o Komenském

Rok 1871 znamená rozvoj české komeniologie představované hlavně Františkem Janem Zoubkem,¹⁹ kterého můžeme považovat za zakladatele české komeniologie. Na dílo Zoubka navázali Jan Václav Novák, Jan Kváčala, Jiří Václav Klíma a Josef Hendrich.²⁰ Josef Hendrich se snažil oživit myšlenky na výchovu nejmenších. Několikrát vydal Informatorium školy mateřské. Hendrich neviděl v Komenského pansofii význam pro pedagogiku a vcelku ji podceňoval. Svědčí o tom i skutečnost, že Informatorium bylo dlouho oddělováno od vševýchovy.²¹

Kromě Zoubka si všímal monograficky Komenského nejvýznamnější pedagog druhé poloviny devatenáctého století Lindner, který vyzdvihuje skutečnost, že Komenský kladl na první výchovu takový důraz, že podal rodičům důležité rady, jak se stát dětem dobrým příkladem a správně je metodicky vést. Pozornost Komenskému věnoval také Petr Durdík, který vyzdvihuje skutečnost, že si Komenský

¹⁷ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 12.

¹⁸ Čapek, Jan Blahoslav, Několik pohledů na Komenského, Praha, 2004, s. 179.

¹⁹ Čapková, Dagmar, Předškolní výchova v díle J. A. Komenského, jeho předchůdců a pokračovatelů, Praha, 1968, s. 202.

²⁰ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 10.

²¹ Čapková, Dagmar, Předškolní výchova v díle J. A. Komenského, jeho předchůdců a pokračovatelů, Praha, 1968, s. 202.

všímá prenatálního období ve vývoji dítěte, že v obsahu vzdělání a výchovy buduje soustavu a že do svého systému zařazuje i pracovní výchovu.²²

Významnou osobností v prosazování zásad Jana Amose Komenského mezi českým učitelstvem v Čechách a na Moravě byl Josef Černý a Josef Klika. Josef Klika se zasloužil o to, že 26. – 28. března roku 1892 byly konány velkolepé vzpomínkové akce celonárodního významu. Do těchto vzpomínkových akcí byla zapojena nejen veškerá pokroková česká učitelská veřejnost, ale i někteří umělci. Můžeme jmenovat například Jaroslava Vrchlického, Elišku Krásnohorskou, Zdeňka Fibicha, Jindřicha Mošnu, Karla Václava Raise a mnoho dalších.²³

2.4 Muzea, památníky a pamětní síně spojené s Komenským

Po smrti Jana Amose Komenského vzniklo mnoho muzeí, jeho památníků a pamětních síní. Mezi nejznámější patří Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě, Okresní vlastivědné muzeum Jana Amose Komenského v Přerově, Pedagogické muzeum Jana Amose Komenského při ústředním Ústavu pro vzdělávání pedagogických pracovníků v Praze, Pedagogický ústav Jana Amose Komenského při ČSAV v Praze a mimo Českou republiku Muzeum Jana Amose Komenského v Naardenu.

Návrh na zřízení Muzea Jana Amose Komenského v Uherském Brodě schválila městská rada v roce 1894. Dříve se ale Muzeum Jana Amose Komenského jmenovalo Krajinské muzeum, jehož slavnostní otevření proběhlo v roce 1898. Muzejní činnost je spjata se jmény Josef Václav Hauerland a Jan Kučera. V roce 1937 se Krajinské muzeum v Uherském Brodě přejmenovalo na Muzeum Jana Amose Komenského.²⁴ V muzeu bylo zřízeno komeniologické dokumentační středisko pro život a dílo Jana Amose Komenského a ohlas jeho díla. Muzeum vydává periodický odborný časopis *Studia Comeniana et historica*, pořádá Uherskobrodská komeniologická kolokvia

²² Čapková, Dagmar, Předškolní výchova v díle J. A. Komenského, jeho předchůdců a pokračovatelů, Praha, 1968, s. 182,183.

²³ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 11.

²⁴ Husková, Markéta, Současná komeniologická pracoviště v ČSSR : památníky a pamětní síně J. A. Komenského, Uherský Brod, 1988.

a zajišťuje celostátní výpůjční službu vítězných pedagogických čtení z Uherskobrodských dnů Komenského.²⁵

Okresní vlastivědné muzeum Jana Amose Komenského v Přerově je nejstarším muzeem na Moravě. Začalo působit v roce 1887 a jeho počátky jsou spojeny se jménem Františka Slaměnka. Okresní vlastivědné muzeum Jana Amose Komenského v Přerově bylo v roce 1963 přejmenováno na Vlastivědný ústav v Přerově, ale v roce 1978 se vrátilo muzeum k názvu Okresní vlastivědné muzeum Jana Amose Komenského v Přerově. V muzeu bylo vytvořeno pracoviště kmenologie a dějin školství. Oddělení dějin školství se věnuje především dějinám školství na Moravě. V letech 1968, 1969 se konala dvě kmenologická kolokvia.²⁶

Pedagogické muzeum Jana Amose Komenského při ústředním Ústavu pro vzdělávání pedagogických pracovníků v Praze zahájilo svoji činnost v roce 1957 výstavou Jana Amose Komenského – život, dílo a doba, která se konala k třístému výročí vydání Opera didactica omnia. Muzeum shromažďuje a chrání sbírky. Janem Amosem Komenským se muzeum zabývá v souvislosti s jeho odkazem v marxisticko – leninské pedagogice. V muzeu najdeme sedm set kmenian. V trezoru se nachází vzácná díla Jana Amose Komenského.²⁷

Pedagogický ústav Jana Amose Komenského při ČSAV v Praze vznikl v roce 1957. „Ústav se stal střediskem vědecké činnosti v oboru obecné pedagogiky, teorie výchovy, teorie vzdělání, pedagogické psychologie, kmenologie a dějin školy a pedagogiky.“²⁸ V ústavu se rozvíjí studium života a díla Jana Amose Komenského. Bádání v oboru kmenologie dostalo dva úkoly. Prvním úkolem je zpřístupnit spisy Jana Amose Komenského mezinárodní odborné veřejnosti a veřejnosti domácí. Druhým úkolem je interpretovat specifiku Komenského díla a uvádět dílo Komenského do souvislosti s moderní pedagogickou problematikou.²⁹

²⁵ Vrba, Zdeněk, Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě, Praha, 1989.

²⁶ Husková, Markéta, Současná kmenologická pracoviště v ČSSR : památníky a pamětní síně J. A. Komenského, Uherský Brod, 1988.

²⁷ Husková, Markéta, Současná kmenologická pracoviště v ČSSR : památníky a pamětní síně J. A. Komenského, Uherský Brod, 1988.

²⁸ Husková, Markéta, Současná kmenologická pracoviště v ČSSR : památníky a pamětní síně J. A. Komenského, Uherský Brod, 1988.

²⁹ Husková, Markéta, Současná kmenologická pracoviště v ČSSR : památníky a pamětní síně J. A. Komenského, Uherský Brod, 1988.

Památník Jana Amose Komenského můžeme najít v Brandýse nad Orlicí – Klopotech, který byl prvním pomníkem v českých zemích. Myšlenka postavit pomník Jana Amose Komenského se objevila v roce 1851. Přišla ze strany A. V. Šembery. V té době byla idea těžko realizovatelná, protože nastupoval neabsolutismus, takže tato idea se mohla uskutečnit až ve svobodnějším politickém a společenském ovzduší po vydání Říjnového diplomu a zavedení Únorové ústavy. Nakonec bylo odhalení pomníku stanoveno na rok 1865. K realizaci byl vybrán projekt Karla Svobody. Pomník má tvar obelisku a jeho budování se ujal kameník Josef Lang z Brněnce. Slavnostní položení základního kamene se konalo 20. srpna 1865. Zde vystoupil místní pěvecký sbor Žerotín, který zazpíval hymnu Kde domov můj. Nápis na obelisku provedl zlatník Veverka z Hemže u Chocně. Podle místní tradice mělo být odhalení pomníku provedeno v neděli 3. září 1865, ve výroční den Komenského svatby s Dorotkou Cyrilovou v Brandýse, ale to se neuskutečnilo. I přesto se slavnosti účastnilo šest tisíc osob. Hlavním řečníkem slavnosti byl dr. Karel Sladkovský. Sladkovský vylíčil životní osudy Komenského a nezapomněl ani na jeho brandýský pobyt, během kterého napsal *Labyrint světa a ráj srdce*. Po Sladkovského projevu byl pomník odhalen a konal se koncert spojených pěveckých sborů.³⁰

V roce 1869 se u pomníku uskutečnilo slavnostní vysvěcení praporu pěveckého sboru Žerotín. Můžeme říci, že prostor před pomníkem se stal místem veřejných shromáždění a slavností. Při příležitosti zazněla skladba *Památce Jana Amose Komenského* od skladatele Kavana.³¹

*„V roce 1871 došlo k další slavnostní události u pomníku.“*³² Na pomník byla zavěšena zlatená plaketa s poprsím Jana Amose Komenského. Slavnosti se zúčastnili učitelé, kteří cestovali vlakem na druhý sjezd v Přerově. Hlavní projev pronesl starosta Budče J. L. Mašek a dominoval v něm požadavek vzdělání v mateřském jazyce.³³

Další památníky Jana Amose Komenského můžeme vidět v Přerově, byl postaven v roce 1874, je dílem sochaře Tomáše Seidana a vyniká vážným uměleckým

³⁰ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 100,101.

³¹ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 102,103.

³² 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 103.

³³ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 103.

provedením a před několika lety byl restaurován³⁴, ve Fulneku, který byl vybudován v roce 1954 za spolupráce Památníku národního písemnictví v Praze, v Horní Branné, jehož základy sahají do roku 1957 a vznikl za spolupráce Památníku národního písemnictví v Praze, v Bílé Třemešné, který byl vybudován v roce 1958 a expozici památníku zajistil Památník národního písemnictví v Praze a v Žeravicích, jehož činnost byla zahájena v sedmdesátých letech za spolupráce Muzea Jana Amose Komenského v Uherském Brodě.³⁵

Pamětní síně Jana Amose Komenského existují dvě. První pamětní síň se nachází v Nivnici, byla zpřístupněna v roce 1933 a druhou můžeme najít v Brandýse nad Orlicí, ta byla zpřístupněna o několik let později, a to v roce 1957.³⁶

³⁴ Světozor, 25. března 1892, č. 19, s. 228.

³⁵ Husková, Markéta, Současná komeniologická pracoviště v ČSSR : památníky a pamětní síně J. A. Komenského, Uherský Brod, 1988.

³⁶ Husková, Markéta, Současná komeniologická pracoviště v ČSSR : památníky a pamětní síně J. A. Komenského, Uherský Brod, 1988.

3 DOBOVÝ KONTEXT OSLAV

V době, kdy probíhaly oslavy Jana Amose Komenského, tedy v devadesátých letech devatenáctého století, se v české společnosti řešil především politický spor mladočechů a staročechů spolu s navazujícími problémy česko – německého vyrovnání.

Těmto problémům se v devadesátých letech devatenáctého století dostalo formulace v tzv. české otázce. Do tzv. české otázky se koncentroval problém existence společnosti v rámci rakousko-uherské monarchie. Jako první s tímto označením přišel jeden z vůdčích mladočeských poslanců Josef Herold, který vyzval ministerského předsedu, aby se vyjádřil, jak si vláda představuje řešení české otázky. Liberálně demokratická mladočeská buržoazie v něm spojovala všechny dobové otázky, které se objevily v kritické reflexi rozvíjející se buržoazní společnosti. Česká otázka v tomto pojetí nebyla jen státoprávní nebo národně politickou, ale také sociální, kulturní, ideovou a hospodářskou otázkou. Jako politický pojem tak byla česká otázka komplexem všech problémů, jejichž společným jmenovatelem byla reformisticky pojatá snaha o demokratizaci české společnosti.³⁷ Zásadní formulaci české otázky podal Tomáš Garrigue Masaryk, který byl v roce 1890 přijat k mladočechům a v roce 1891 byl zvolen do českého zemského sněmu a v roce 1893 se vzdává mandátu. V roce 1900 založil Českou stranu lidovou, později známou jako realistickou. Dne 14. června 1893 měl projev, který uzavřel slovy: Jsme přesvědčeni, že o řešení české otázky musíme všichni poctivě usilovat. Česká otázka je otázka Rakouska. Česká otázka je problém, který se musí vyřešit. Je to ale také otázka, která se týká nás všech, a proto je řešení české otázky v zájmu zahraniční politiky.³⁸ Podle Masaryka je česká otázka otázkou náboženskou. Masarykovi posloužil teoretický rozbor české otázky k tomu, aby prokázal současný kritický stav české politiky a odsoudil jak staročeství, tak mladočeství.³⁹

V těchto letech také probíhalo několik regionálních výstavek a národních výstav. V roce 1891 probíhala v Praze významná Jubilejní výstava v upomínku na první průmyslovou výstavu na kontinentě z roku 1791.⁴⁰ V roce 1892, přesně 28. srpna, byla zahájena valašská národopisná výstava ve Vsetíně, vzápětí následovala výstavka

³⁷ Urban, Otto, *Česká společnost 1848 – 1918*, Praha, 1982, s. 437,438,440.

³⁸ Šolle, Zdeněk, *Století české politiky*, Praha, 1998, s. 122.

³⁹ Urban, Otto, *Česká společnost 1848 – 1918*, Praha, 1982, s. 443.

⁴⁰ Hlavačka, Milan, *Jubilejní výstava 1891*, Praha, 1991, s. 23.

v Hodoníně, kde se úspěšně uvedlo Moravské Slovácko. Zdařilá byla středočeská výstava na Zbraslavi, hanácká v Kojetíně, v Hořicích, v Netolicích, v Jaroměři, Slavkově, Prostějově, Velkém Meziříčí, Domažlicích. Hlavním rokem regionálních výstav a výstavek byl rok 1893. Na těchto výstavách se shromáždilo úctyhodné množství materiálů a během nich bylo možno získat řadu praktických výstavních zkušeností. Výstavky pokračovaly i v dalších letech, ale bylo jich méně.⁴¹ V roce 1895 probíhala Národopisná výstava československá, byla zaměřena čistě na českou lidovou kulturu a její ohlas sahal až za rámec Čech a českých zemí.⁴²

3.1 Jubilejní výstava v roce 1891

Nejvýznamnější srovnatelnou veřejnou akcí v době oslav Komenského byla tzv. Jubilejní výstava. Bude proto vhodné krátce popsat její podobu. Byla zahájena 15. května za zvuků Dvořákových fanfár, po nichž měl úvodní projev Karel Ludvík.⁴³ Na jaře probíhaly velké přípravy např. na Petříně se stavěla lanovka a tzv. „malá Eiffelovka“ a na Letné se objevily koleje pro první elektrickou tramvaj. Byly vyvěšovány nové nápisy na obchodech, restauracích a hospodách a nezapomínalo se ani na cizince, pro ty byly vyvěšeny cizojazyčné nápisy. Ve vinohradských ulicích byly všechny domy ozdobeny prapory nebo chvojím. Obzvláště domy významných vinohradských obyvatel byly pečlivě vyzdobeny. Také kavárny, obecní budovy a radnice byly okrášleny vlajkami a zemskými znaky. Stejně tak to probíhalo i na Smíchově. Domy byly také vyzdobeny prapory, které nesly barvy zemské a moravské. Nejvíce se však do ozdobování zapojil Žižkov. V předvečer zahájení výstavy ozářilo elektrické osvětlení dvacetí dvou metrovou malovanou postavu Jana Žižky.⁴⁴

Výstava měla ohromný úspěch. „*Byla první velkou a všeobecnou výstavou, do jejíž přípravy se zapojily stovky českých umělců, architektů, stavitelů, inženýrů, mecenášů, obchodních a průmyslových podnikatelů, a také zemské instituce a politické osobnosti z řad šlechty, buržoazie a inteligence.*“⁴⁵

⁴¹ Pargač, Jan, Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava československá 1895, Praha, 1996, s. 44,45.

⁴² Hlavačka, Milan, Jubilejní výstava 1891, Praha, 1991, s. 112.

⁴³ Hlavačka, Milan, Jubilejní výstava 1891, Praha, 1991, s. 23.

⁴⁴ Hlavačka, Milan, Jubilejní výstava 1891, Praha, 1991, s. 85.

⁴⁵ Hlavačka, Milan, Jubilejní výstava 1891, Praha, 1991, s. 15.

Na jubilejní výstavu se nechodilo jen za poznáním. Mnoho návštěvníků se přišlo na výstavu podívat kvůli večerní iluminaci, kvůli ochočeným lvům a slonům, jiné zajímaly balonové lety a někteří dostali chuť na dobré pivo nebo uzenky. Výstava byla nákladná, ale stala se výchovnou a vzdělávací produkcí pro mnohé Pražany.⁴⁶

Výstava seznamovala lidi s výrobou nábytku, optických, fyzikálních a jiných speciálních nástrojů, telefonních a telegrafních přístrojů, s hodinářstvím a výrobou hudebních nástrojů.⁴⁷ Na jubilejní výstavě se prezentovaly stovky malovýrobců. Malovýrobci vystupovali na trhu buď ještě jako nezávislí individuální výrobci, anebo jako drobní soukromí podnikatelé s řemeslnickou dílnou s méně než dvaceti zaměstnanci.⁴⁸ Dále se na výstavě prezentovaly některé zemské, městské, a také okresní instituce a jiná účelová zařízení, například pražské plynárny nebo obchodní školy.⁴⁹

Jubilejní výstavu navštívil František Josef I. Do Prahy přijel 26. září 1891. Během cesty na Hrad přes Prahu ho čekaly tři slavobrány, desítky fanfár, a také jásající obyvatelstvo. Po povinných audiencích na Pražském hradě se vydal na první návštěvu jubilejní výstavy. František Josef I. obdivoval architekturu průmyslového paláce a expozici českého průmyslu. Večer navštívil s knížetem Thunem Národní divadlo a zhlédl první akt Dvořákova Jakobína. Další den, a to 27. září, František Josef I. navštívil výstaviště až večer, protože chtěl vidět v činnosti proslulou světelnou fontánu. V úterý 30. září navštívil Areál v Královské oboře, aby se seznámil s exponáty českého zemědělství. Během pobytu v Praze navštívil i Liberec a 2. října po obědě opouští Prahu, ale ještě předtím si prohlédl Emauzský klášter, Vyšehradský chudobinec a novou trestnici na Pankráci.⁵⁰

Brány jubilejní výstavy se naposledy otevřely 18. října 1891. Zůstaly po ní nejen vzpomínky, spousta fotografií a účelové výstavní paláce, ale také jisté poznání. Na výstavě si lidé uvědomili, že stanuli na prahu blízkého hospodářského vyrovnání s Němci. Výstava stavěla do nového světla politické a státoprávní poměry v Čechách a na Moravě v rámci Předlitavska, neboť přispěla k růstu českého ekonomického nacionalismu. Jubilejní výstava také posloužila mladočechům jako instrument

⁴⁶ Hlavačka, Milan, Jubilejní výstava 1891, Praha, 1991, s. 61.

⁴⁷ Hlavačka, Milan, Jubilejní výstava 1891, Praha, 1991, s. 25.

⁴⁸ Hlavačka, Milan, Jubilejní výstava 1891, Praha, 1991, s. 52.

⁴⁹ Hlavačka, Milan, Jubilejní výstava 1891, Praha, 1991, s. 58.

⁵⁰ Hlavačka, Milan, Jubilejní výstava 1891, Praha, 1991, s. 106,107.

k prosazení vlastních politických zájmů. Výstava přispěla k růstu českého ekonomického nacionalismu.⁵¹

3.2 Národopisná výstava československá v roce 1895

Druhým velkým slavnostním podnikem devadesátých let byla Národopisná výstava československá. Ústředním záměrem bylo sblížení českých zemí se slovanským světem. Příprava národopisné výstavy trvala čtyři roky, byl do ní zapojen celý venkov, učitelé, lékaři, faráři, podnikatelé, ale i členové obecních úřadů. Při přípravě došlo ke zmobilizování celé společnosti, k uchování kulturního dědictví předchozích generací, k nalezení vztahu k tomuto dědictví a k založení desítek institucí. Pro národopisnou práci v českých zemích byly nejvýznamnější dvě instituce. První institucí je Národopisné muzeum československé, které je součástí Národního muzea v Praze. Vzniklo z exponátů vystavených na pražské výstavě. Druhou institucí je Národopisná společnost československá, sdružující etnografy a folkloristy a vydávající svůj časopis *Národopisný věstník*.⁵²

Výstava byla zahájena 15. května, kdy byla tradičně slavena pražská svatojanská pouť, věnována památce sv. Jana Nepomuckého. Stalo se tradicí, že právě tento den, jsou svolávány různé vlastenecké podniky i národní manifestace. Například Jubilejní výstava začala 15. května. Dále 15. května procházel Prahou velký slavnostní průvod s alegorickými vozy k zahájení stavby Národního divadla v roce 1868. Konala se na stejném místě jako Jubilejní výstava v roce 1891. Výstavu zahájil Svatováclavský chorál a úvodní slovo pronesl hrabě Vladimír Lažanský.⁵³

Vstupné do výstavy činilo na jednu osobu a den čtyřicet krejcarů. V neděli a o svátcích bylo vstupné levnější, činilo třicet krejcarů. Vstupné pro děti do deseti let bylo po dvaceti krejcarech. Byla možnost si koupit předplatný lístek na deset návštěv, ale muselo se stejně ještě něco doplácet, protože v tom nebylo všechno započítáno.⁵⁴

Výstavu doprovodila řada akcí jako byl Dětský den, Plzeňský den, Svatováclavský den a další. Dětský den proběhl 23. června a setkal se s velkým

⁵¹ Hlavačka, Milan, Jubilejní výstava 1891, Praha, 1991, s. 110,112.

⁵² Pargač, Jan, Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava československá 1895, Praha, 1996, s. 25,27.

⁵³ Pargač, Jan, Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava československá 1895, Praha, 1996, s. 54,55.

⁵⁴ Pargač, Jan, Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava československá 1895, Praha, 1996, s.56.

ohlasem, díky kterému se Dětský den ještě opakoval. Výstava pro děti připravila hojnou a milou zábavu. Na slavný den Svatováclavský byl připraven nabitý program. Zlatým hřebem byl šachový turnaj s živými figurami včetně koní a vozů, znázorňující bitvu u Vilémova roku 1469.⁵⁵

Na výstavě probíhalo představení národních krojů. Z hlediska krojů byly na dobré profesionální úrovni nainstalovány skupiny figurín. Patřila sem například svatba z jihočeských Blat, chodské přástky, plzeňské námluvy nebo manželé z Troubska vítající hosty chlebem a solí. Tyto části výstavy se návštěvníkům velice líbily.⁵⁶

Jednu z nejpřitažlivějších a nejnavštěvovanějších expozic celé výstavy představovalo zvykoslovné oddělení. Zvyky a obřady, které zde byly zastoupeny, byly rozděleny do devíti skupin. Aby byly starobylé obřady, obyčeje a zvyklosti podány co nejnázorněji, tak byly vedle vystavených trojrozměrných předmětů, bohaté fotografické a kresebné dokumentace vypodobeny i skupinami miniaturních figurín. Mnohé bylo předvedeno prezentací obřadů na scénách výstavního amfiteátru nebo přímo v prostorách výstaviště.⁵⁷

Výstava byla slavnostně ukončena 31. října 1895 ohromnou účastí lidu a za velikého vzrušení. Čeněk Gregor na požádání hraběte Katanského prohlásil výstavu za ukončenou. Za zvuků varhan všichni přítomní zapěli hymnu Kde domov můj a poté za zvuků písně Hej Slované odcházeli lidé ven z pavilonu.⁵⁸

Národopisná výstava oživovala kulturní život Evropy konce století, měla svá specifika a originalitu. Byla inspirací pro podobné akce v cizině. Sjednocovala národně smýšlející představitele kultury, vědy a umění.⁵⁹ Byla širokou přehlídkou originálů, kopií, aplikované tvorby i pokleslého nevkusu. Ukazovala nejen to, co prošlo posouzením odborníků, ale i to, co vzniklo živelně, samovolně jako specifický ohlas hlavní výstavní myšlenky.⁶⁰

⁵⁵ Pargač, Jan, Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava československá 1895, Praha, 1996, s. 69,78.

⁵⁶ Pargač, Jan, Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava československá 1895, Praha, 1996, s. 66.

⁵⁷ Pargač, Jan, Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava československá 1895, Praha, 1996, s. 82,84.

⁵⁸ Pargač, Jan, Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava československá 1895, Praha, 1996, s. 159,160.

⁵⁹ Pargač, Jan, Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava československá 1895, Praha, 1996, s. 81.

⁶⁰ Pargač, Jan, Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava československá 1895, Praha, 1996, s.60.

4 ORGANIZACE, PODOBA A PRŮBĚH OSLAV V ROCE 1892

Oslavy třístého výročí Komenského narození roku 1892 byly největší a nejšířší založené oslavy tohoto národního hrdiny.⁶¹ Pro Čechy byl oslavenec vychovatelem, ryzím vlastencem, národním mučedníkem, zvelebitelem jazyka a velikým Čechem.⁶² Přípravy oslav probíhaly v době příprav a konání Jubilejní zemské výstavy v Praze. „*Oslavy Komenského jubilea se v naznačeném politickém kontextu staly prestižní záležitostí českého národa, především českého organizovaného učitelstva.*“⁶³ První zprávy o přípravě oslav přinesl pedagogický tisk na počátku roku 1890⁶⁴. Třísté narozeniny Jana Amose Komenského se konaly v českých i zahraničních městech a oslav se účastnily všechny vrstvy národa. Ve všech končinách českých zemí byly pořádány velkolepé průvody, koncerty a přednášky, které našemu lidu připomínaly zásluhy a ctnosti Komenského.⁶⁵ Do oslav však zasáhl ministr osvěty Gautsch, který vydal zákaz proti oslavě Komenského, v němž nedovoluje, aby se české studentstvo těchto oslav účastnilo.⁶⁶

Vlivem oslav vznikly některé instituce, které trvaly několik desetiletí, popřípadě trvají dodnes. Mezi takové instituce patří například Pedagogické muzeum Jana Amose Komenského v Praze. Dále během oslav vznikla mnohá hodnotná komeniologická díla⁶⁷ a v některých městech byly pojmenovány ulice a náměstí jménem Komenského.⁶⁸

České časopisectvo na předních místech oslavovalo význam a zásluhy Jana Amose Komenského. Noviny přinesly úvodní články např. Národní listy vřele mluvily o velikém Čechu a člověku, Hlas Národa oslavoval Komenského idealismus, časopis Čech věnoval na poslední chvíli Janu Amosu Komenskému několik článků a Obzor začal číslem ze dne 14. března uveřejňovat pochvalné články o Janu Amosu Komenském a mnoho dalších novin se vystrojilo svátečně ke dni 28. března.

⁶¹ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s.20.

⁶² Národní listy, 17. března 1892, k č. 77.

⁶³ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 88.

⁶⁴ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 88.

⁶⁵ Učitelské noviny, 20. dubna 1892, č. 17, s. 219.

⁶⁶ Národní listy, 17. března 1892, k č. 77.

⁶⁷ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 20.

⁶⁸ Učitelské noviny, 20. dubna 1892, č. 17, s. 219.

Není možno zmínit organizaci, podobu a průběh oslav ve všech městech, a proto bude řeč jenom o některých, a to především o městech v českých zemích. Za hranicemi bude řeč o Holandsku, protože v Naardenu proběhla nejvýznamnější oslava, neboť to bylo město, které dalo Komenskému poslední pohostinství a hrob. Mimo to se oslavy konaly v několika dalších zahraničních městech, například ve Vídni, kde také oslavili památku Komenského způsobem okázalým a důstojným. Uspořádali šest slavnostních schůzí na různých místech a večer v den oslav se odehrála velkolepá akademie. Dále Čechové ve Štýrském Hradci, Srbském Bělehradě, Drážďanech, Berlíně a Hamburku oslavili také památku Komenského.⁶⁹

4.1 Příprava a průběh oslav v Praze

Školy a budovy v Praze byly vyzdobeny prapory. V neděli večer, 27. března, obyvatelstvo osvětlilo své byty zvláště na předměstích.⁷⁰ V Praze probíhaly dva druhy oslav k třístému výročí narození Jana Amose Komenského. První druh oslav byl uskutečněn společným úsilím všech učitelských korporací. Druhý druh oslav se odehrával v rovině organizované evangelickými kruhy. „*Zprostředkovatelem a spoluorganizátorem bylo Comenium a evangelická Matice Komenského. Do přípravy se zapojil i evangelický akademický spolek Jeroným, rovněž i Evangelická Beseda.*“⁷¹

4.1.1 Oslavy uskutečněné učitelskými korporacemi

Úvahy nad oslavami se v Praze objevily již s tříletým předstihem, již v roce 1889. První schůze přípravného výboru k jubileu se konala 12. dubna 1890. Z této schůze vyplynulo, že oslavy mají sloužit k tomu, aby se s životem a myšlenkami Jana Amose Komenského mohly seznámit všechny vrstvy národa. Hlavním organizátorem se stal J. Klika. J. Klika požádal všechny, kteří vlastní Komenského spisy či památky na něj, aby je věnovali nově vzniklému Muzeu Jana Amose Komenského. J. Klika po krátké době odstoupil z předsednictví a do čela přípravného komitétu byl postaven profesor J. V. Novák, zástupce Pedagogické jednoty.⁷²

⁶⁹ Učitelské noviny, 20. dubna 1892, č. 17, s. 219, 220.

⁷⁰ Čas, 2. dubna 1892, č. 14, s. 215.

⁷¹ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 67,70.

⁷² 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 63.

Dne 21. března výbor odsouhlasil Šmahovu osnovu životopisu Komenského a vyslovil souhlas s vydáním reprodukce Hollarovy rytiny Jana Amose.⁷³

Na schůzi 12. prosince byl přijat návrh, že na přípravách oslav se budou podílet zástupci veškerého školství i vědeckých sborů.⁷⁴

Od 19. prosince se výbor mohl scházet v prostorách městské rady – na Staroměstské radnici. Po odstoupení J. V. Nováka byl o předsednictví požádán Josef Weber, který funkci přijal. Zde byl dojednán termín oslav i jejich rámcový charakter a obsah. Oslavy se měly konat od 26. do 28. března 1892.⁷⁵

K přípravám oslav nebyly zaujímány jen pozitivní postoje, kritika přicházela především z katolické strany. Ve dnech, kdy probíhaly oslavy, měly být veškeré budovy ozdobeny prapory.⁷⁶

„Slavnostních dní se zúčastnily všechny společenské vrstvy počínaje zástupci vědy, šlechtou, poslanci zemského i říšského sněmu, zástupci hlavního města Prahy, zástupci předních úřadů korporací, občanských sdružení i učitelstva všech stupňů.“⁷⁷

Oslavy byly rozděleny do tří částí. První část oslav proběhla na scéně Národního divadla 26. března od sedmi hodin večer.

„Scénář slavnosti byl zkombinován z:

1. *Hudby, zvláště zkomponované k tomu účelu – Z. Fibich : Ouvertura, veršovaný proslov z pera J. Vrchlického*
2. *Živého obrazu – Komenský učitel národů*
3. *Dramatického obrazu Jana Amose Komenského dle jeho hry – Schola ludus – Škola mravoučná*

⁷³ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s.63.

⁷⁴ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 63.

⁷⁵ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 63.

⁷⁶ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 63.

⁷⁷ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 67.

4. Části divadelní hry J. Pelíška – věštba Komenského.⁷⁸

Druhá část oslav se odehrála 27. března v Rudolfinu od čtyř hodin odpoledne. Na začátku zazněla ouvertura E-dur od Bedřicha Smetany, poté následoval slavnostní veršovaný proslov, který napsala Eliška Krásnohorská a přednesla ho slečna Čadova. Dále byla uvedena sborovým zpěvem kantáta na oslavu Jana Amose Komenského. Posledním bodem druhé části oslav byla přednáška ředitele karlínské měšťanské školy F. Kneidla. F. Kneidl představil Komenského jako Čecha silně mravně zakotveného, který proslavil svou vlast. Vyzdvihl Komenského všelidský význam, důležitost vzdělání a jeho přínos pro novodobou školu.⁷⁹ Kneidlova řeč uchvátila obecenstvo vlasteneckým obsahem, dotýkala se i časových otázek.⁸⁰

Třetí část oslav se konala 28. března v Pantheonu Národního muzea ve dvanáct hodin, kde se sešlo slavnostní shromáždění a kde byl Jan Amos Komenský oslaven jako pedagog komitétem pražských středních škol, v jehož čele stál inspektor zemský rytíř F. Weber. To bylo vrcholem oslav. Těžištěm shromáždění byla přednáška profesora Dr. Petra Durdíka. Tématem Durdíkovy přednášky byl význam Komenského pro školu vůbec a naše školství zvláště. Před přednáškou a po přednášce přednesl pěvecký spolek „Hlahol“ chorál „Hospodine pomiluj ny“ a „Chorál národa českého“ od Bendla. Po následných chorálech byla otevřena výstava Komenského, která představovala vyvrcholení oslav. V budově muzea byla vystavena Komenského bohatá sbírka spisů, článků o Komenském, ukázky jeho rukopisů, mapa Moravy, obrazy z míst jeho pobytu a rytiny ze spisů. K tomu byla připojena některá jeho novější poprsí a podobizny. V průčelí výstavy byl zavěšen veliký obraz Komenského od V. Brožíka.⁸¹

⁷⁸ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 68.

⁷⁹ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 68.

⁸⁰ Čas, 2. dubna 1892, č. 14, s. 215.

⁸¹ Čas, 2. dubna 1892, č. 14, s. 215.

4.1.2 Oslavy organizované evangelickými kruhy

Přípravný výbor se sešel 7. ledna 1892. Tvořili ho: profesor A. Vávra, Dp. farář V. Molnár, Ing. J. Sixta a student F. Zahálka. Cílem bylo společné oslavení památky Jana Amose Komenského.⁸²

Oslavy měly dvě části. První část evangelických oslav se konala v kostele U Salvátora v Praze. Oslavy začaly 28. března v půl desáté ráno. Byly konány slavností bohoslužby, v nichž byl vylíčen lidský běh života Komenského a na konci bylo pohovořeno o duchovním životě Komenského jako kněze a biskupa Jednoty bratrské. Slavnostního shromáždění se mohli účastnit všichni evangeličtí žáci různých škol.⁸³

Druhá část oslav proběhla v ten samý den na Žofině v osm hodin večer. Účastnilo se pět tisíc členů. Hlavním programem byla přednáška F. Trnky, která měla přiblížit Komenského filosofické a pedagogické snahy.⁸⁴

4.2 Oslavy ve východních a severovýchodních Čechách

Většina měst ve východních a severovýchodních Čechách organizovaly oslavy u příležitosti a na počest tří stého výročí narození Jana Amose Komenského v roce 1892. Tato kapitola bude podrobněji pojednávat o oslavách v Pardubicích, Náchodě, Brandýse nad Orlicí, Poličce, Dolní Dobrouči, Roudnici, Červeném Kostelci a o oslavách na Semilsku, a to především o samotných Semilech, Turnově a Lomnici nad Popelkou. Zajímavé aktivity byly zaznamenány ale i v dalších městech. Můžeme jmenovat například Hradec Králové, Jičín, Rychnov nad Kněžnou, Opočno, Litomyšl, Svitavy, Skuteč, Chrudim, Nasavrky, Přelouč, Hrochův Týnec, Vysoké Mýto, Choceň, Ústí nad Orlicí, Česká Třebová, Sezemice, Bohdaneč, Dvůr Králové nad Labem a mnoho dalších měst.⁸⁵

⁸² 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 70.

⁸³ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 70,71.

⁸⁴ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 71.

⁸⁵ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 77,83.

4.2.1 Oslavy v Pardubicích

V Pardubicích si oslavy vzalo na starosti Okresní hejtmánství. Ve městě proběhly oslavy ve dnech 27. a 28. března. Začátek oslav začal v sobotu večer, kdy město bylo ozdobeno osvětlením, a městem prošel pochodňový průvod za účasti všech místních spolků. Z radnice k průvodu promluvil hlavní organizátor oslav a městský radní pan Formánek. Sobotní večer byl završen v Měšťanské besedě, kde byly předneseny oslavné písně místním učitelským sborem. V neděli oslavy pokračovaly tím, že učitelská jednota „Budeč“ uskutečnila slavnostní schůzi v budově místní reálky, které se zúčastnilo vedení města se zástupci všech městských spolků. Návštěvníci slyšeli projev učitele M. B. Hornofa o pedagogických zásadách Komenského. Schůze byla ukončena slavnostním obědem v Měšťanské besedě.⁸⁶

4.2.2 Oslavy v Náchodě

V Náchodě dne 25. března byl uskutečněn slavnostní koncert, zorganizovaný náchodskou učitelskou jednotou „Komenský“, učitelskou jednotou „Budeč“ z Opočna a náchodským zpěváckým spolkem „Hron“. Koncert měl na starost Antonín Dvořák s profesory pražské konzervatoře E. Lachnerem a H. Wihanem. Při zahájení koncertu byla přednesena učitelem Vincencem Fikrem rétorická historicko–epická báseň Svatopluka Čecha. Dne 26. března se konal průvod městem, který byl zorganizován učitelskými jednotami a poté se konala schůze náchodské jednoty „Komenský“ a učitelského spolku „Budeč“ z Opočna. Schůze byla zakončena slavnostním banketem v hotelu Beránek. V neděli 27. března se konal večer pochodňový průvod městem.⁸⁷

4.2.3 Oslavy v Brandýse nad Orlicí

Pro slavnosti Komenského v Brandýse nad Orlicí byl ustanoven komitét, který tvořili především učitelé. Oslavy byly zahájeny v podvečer v sobotu 26. března. Město bylo vyzdobeno prapory. V sedm hodin večer bylo provedeno slavnostní osvětlení města. V půl osmé následoval lampiónový průvod místních korporací a spolků ze školní budovy do Klopot ke Komenského pomníku. Slavnost byla zahájena přednesem kantáty K. Knittla „Na oslavu Komenského“. Kantátu přednesl sbor Žerotín spolu s „dámským

⁸⁶ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 80.

⁸⁷ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 81,82.

odborem“. Po přednesu pronesl projev starosta František Herzán a poté následovalo hudební vystoupení a píseň Kde domov můj. Po tomto programu se průvod odebral k městské radnici, kde pokračoval hudební program písní „Bývali Čechové“. „*Nakonec se průvod rozešel u školy.*“⁸⁸

V neděli 27. března se v hostinci Na Milence uskutečnil slavnostní večer Komenského. Sbormistr Jeroným Bittner řídil hudební program večera a učitel František Faltus promluvil o životě a působení Komenského. Program oslav obsahoval také svatodušní učitelskou slavnost na počest Komenského.⁸⁹

4.2.4 Oslavy v Poličce

K pořádání slavnosti třístých narozenin Jana Amose Komenského byl ustaven 27. února komitét, který se skládal ze zástupců městské rady a vlasteneckých spolků. Předsedou komitétu byl M. Štěpán, místopředsedou J. F. Primus, pokladníkem A. K. Viták a jednatelem K. Dvořák. Program slavnosti probíhal 25. a 26. března.⁹⁰

Dne 25. března byl uspořádán koncert, k jehož řízení byl pověřen koncertní mistr a operní kapelník pan Quido Cibulka. Koncert byl ukončen živým obrazem – „Komenský loučí se s vlastí“.⁹¹

Následující den, 26. března, prošel průvod městem do divadla, kde proběhla slavnostní schůze spolku „Budeč“. Při slavnostní schůzi byla zapěna kantáta a přednesena přednáška o Janu Amosu Komenském. V poledne byla hostina. Aby byla trvale navěky uctěna památka Jana Amose Komenského, tak Novohradská ulice byla přejmenována na ulici Komenského.⁹²

4.2.5 Oslavy v Dolní Dobrouči

Památku třistaletých narozenin „učitele národů“ Jana Amose Komenského oslavili lidé v Dolní Dobrouči v neděli 27. března. V místním hostinci se sešla četná i vybraná společnost a nechyběla ani místní správa duchovní. Zazněl proslov

⁸⁸ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 104.

⁸⁹ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 104.

⁹⁰ Učitelské noviny, 9. března 1892, č. 11, s. 140.

⁹¹ Učitelské noviny, 9. března 1892, č. 11, s. 140.

⁹² Učitelské noviny, 9. března 1892, č. 11, s. 140.

od A. Kosiny, který měla na starost F. Hubálková, poté řečnil K. O. Hubálek o životě a významu Jana Amose Komenského. Přednášky byly přijaty s nadšenou pochvalou.⁹³

4.2.6 Oslavy ve městě Roudnice

Město Roudnice oslavilo velikého syna naší vlasti Jana Amose Komenského způsobem co možná nejdůstojnějším. Organizace a průběh oslav byly svěřeny zvláštnímu komitétu, který se skládal ze zástupců městské rady a z členů vyslaných ze všech učitelských sborů v Roudnici.⁹⁴

Komitét stanovil program, a to tak že v neděli 27. března bylo město ozdobeno prapory, odpoledne ve tři hodiny v sále U Koruny se sešla slavnostní akademie, kde zazněl proslov A. Hejduka „Památce Jana Amose Komenského“, „Kantáta na oslavu Jana Amose Komenského“, slavnostní řeč ředitele gymnasia J. Černého „O životě a působení Jana Amose Komenského“, „Vystěhovalci“, což složil J. N. Javůrek a „Chorál národa českého“ od K. Bendla.⁹⁵

V pondělí 28. března bylo město ozdobeno opět prapory. Dopoledne v jedenáct hodin se uskutečnila slavnostní schůze učitelstva a přátel školství v kreslímě měšťanské školy. Schůze byla zahájena kantátou, poté následovala slavnostní řeč o Komenském, kterou přednesl pan J. Kobra a konec schůze zakončil K. Černý přednáškou „O stavu školství v Čechách před Komenským a reformy Komenského“. Po schůzi byl zajištěn společný oběd v sále jednoty „Říp“.⁹⁶

4.2.7 Oslavy v Červeném Kostelci

Červený Kostelec oslavil památku narozenin Jana Amose Komenského tímto způsobem. Dne 28. března mohli vidět návštěvníci slavnostní představení v divadle s proslovem „O životě a působení Jana Amose Komenského“, který přednesl A. Ryšavý, a dne 29. března večer šel pochodňový průvod městem. Průvodu se zúčastnily jak spolky místní, tak i okolní.⁹⁷

⁹³ Učitelské noviny, 4. května 1892, č. 19, s. 248.

⁹⁴ Národní listy, 19. března 1892, k č. 77.

⁹⁵ Národní listy, 19. března 1892, k č. 77.

⁹⁶ Národní listy, 19. března 1892, k č. 77.

⁹⁷ Národní listy, 26. března 1892, k č. 86.

4.2.8 Oslavy na Semilsku

Co se týče oslav na Semilsku, ukázalo se, že jsou dokumenty pouze ke třem učitelským jednotám: Komenskému v Semilech, Komenskému v Lomnici nad Popelkou a Jednotě učitelské v Turnově. Všechny tři jednoty jsou jednotami s dlouhou tradicí, aktivní, sdružující několik desítek učitelů působících ve školách poměrně rozsáhlého regionu. Nejstarší je jednota turnovská a nejmladší je Komenský v Semilech.⁹⁸

Semilská jednota začala připravovat oslavy na podzim roku 1891. Hlavními body oslav byla schůze, při které bylo odhaleno poprsí Komenského, knihovna Komenského byla slavnostně předána knihovníkovi a byla konána přednáška o Komenském. Oslava byla ukončena přátelským večerem. Tento program byl oznámen učitelstvu na valné hromadě, která se konala 16. ledna 1892.⁹⁹

Jednota učitelská v Turnově oslavila tři sté výročí narození Komenského v pondělí 28. března. V městském divadle se v šest hodin večer konala akademie ve prospěch Ústřední matice české.¹⁰⁰

V Lomnici se 1. února v šest hodin večer v kanceláři městského úřadu konala schůze, aby se utvořil slavnostní komitét. Na schůzi dorazili zástupci místní školní rady, „Besedy občanské“, Sokolu, učitelské jednoty „Komenský“, zpěvného spolku „Bořivoj“, divadelního spolku, vlastenecké společnosti „Šmakováci“, politického klubu, živnostenského klubu a „Svornosti“. Schůzi zahájil náměstek J. Jandourek, protože starosta města byl nemocen. Součástí schůze byly volby. Předsedou byl zvolen J. Jandourek, místopředsedou J. Horák, pokladníkem A. Kosina a jednatelem O. Havel.¹⁰¹

Oslavy v Lomnici nad Popelkou probíhaly ve dvou dnech. Dne 27. března se konala ve dvě hodiny odpoledne slavnostní schůze všech spolků, korporací a občanstva z Lomnic. Schůzi si vzala na starost učitelská jednota „Komenský“ společně se zpěvným spolkem „Bořivoj“. Hlavními body schůze byl chorál, který zapěl

⁹⁸ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 94.

⁹⁹ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 94,95.

¹⁰⁰ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 95.

¹⁰¹ Učitelské noviny, 10. února 1892, č. 7, s. 93.

„Bořivoj“ s učitelstvem, a také zazněla slavnostní řeč. Dále proběhla slavnostní schůze s přednáškami o významu Komenského pro náš národ, a také účastníci mohli vidět slavnostní představení v městském divadle, jehož programem byl proslov se živým obrazem „Hold českého národa Komenskému“, chorál, slavnostní hra a doslov se živým obrazem „Hold všech národů Čechu Janu Amosu Komenskému.“¹⁰²

V pondělí 28. března se shromažďovaly veškeré spolky a korporace i školní mládež před radnicí, odkud šly společně do měšťanské školy, kde bylo odhaleno poprsí Komenského. Byly zavěšeny obrazy Jana Amose Komenského do všech tříd a přitom žáci zapěli chorál. Byl uspořádán také společný oběd pro veškeré učitelstvo. Večer se konala velká akademie, kterou si vzal na starost spolek „Bořivoj“ a učitelstvo okresu. Aby byl Jan Amos Komenský poznán i ze spisů, tak byly zakoupeny všechny jeho spisy, které byly vydány v českém jazyce. Schůze byla skončena za srdečného volání „Na zdar slavnosti Komenského“.¹⁰³

Na Semilsku oslavily tři sté výročí narození Komenského tři města a čtrnáct obcí. O uspořádání a průběh se zasloužily učitelské jednoty. Oslavy na Semilsku byly významné nejen pro učitelstvo, ale také i pro laickou veřejnost. Díky oslavám vzrostla mezi lidmi informovanost o Komenském a úcta k němu.¹⁰⁴

4.3 Oslavy ve středních Čechách

V některých městech ve středních Čechách probíhaly také oslavy na počest třístého výročí narození Jana Amose Komenského. Tato kapitola blíže přiblíží organizaci, podobu a průběh oslav v osmi městech. Řeč bude o Mladé Boleslavi, Kutné Hoře, Byšicích, Kolíně, Mšeně, Říčanech, Zdicích a Městci Králové.

4.3.1 Oslavy v Mladé Boleslavi

V Mladé Boleslavi oslavila významnou památku třístého výročí narození Jana Amose Komenského učitelská jednota „Komenský“ důstojným způsobem. Byl ustaven

¹⁰² Učitelské noviny, 10. února 1892, č. 7, s. 93.

¹⁰³ Učitelské noviny, 10. února 1892, č. 7, s. 93.

¹⁰⁴ 120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě, Přerov, 2009, s. 96.

slavnostní výbor, jehož předsedou byl Luděk Vomáčka, místopředsedou František Bareš, pokladníkem a jednatelem František Blažej a Josef Lejhanec.¹⁰⁵

Slavnost začala v neděli večer 27. března velikým koncertem v městském divadle a poté proběhla přátelská schůze se zábavným programem v sále hostince U Zlatého věnce.¹⁰⁶

Před polednem, v pondělí 28. března, se uskutečnila v městském divadle veřejná slavnostní schůze spolková, jejíž součástí byla přednáška o Komenském. Slavnostní přednášku vedl Antonín Hobl. V rámci oslav byli také lidi vyzváni k tomu, aby své domy okrášlili slavnostními prapory.¹⁰⁷

4.3.2 Oslavy v Kutné Hoře

Na přípravě oslav se podílelo učitelstvo všech škol zdejších i okolních. Program byl na oba dva dny velice naplněný, a to jak na neděli 27. března, tak na pondělí 28. března.¹⁰⁸

V neděli 27. března byla zahájena slavnost v sedm hodin večer ve dvoraně Lorecké slavnostní akademii, kde proslov přednesla Aninka Knížková. Zazněla slavnostní kantáta, Mozartova ouvertura k opeře Titus, Chvála a Lešetinské zvonky a na konci si návštěvníci poslechli slavnostní řeč O životě a působení Jana Amose Komenského, o které promluvil profesor Jan Štěpánek.¹⁰⁹

V pondělí 28. března proběhla v půl jedenácté ráno slavnostní schůze učitelské jednoty „Budeč“ v rýsovně státní střední školy. Schůzi zahájil předseda Budče a přednášku Komenský jako učitel a spisovatel přednesl učitel Josef Ledr. Oslavy pokračovaly ještě v pondělí večer, v půl osmé, kdy proběhlo slavnostní osvětlení města a městem prošel průvod s lampiony. Průvod vyšel z Vlašského dvora a šel k budově státní střední školy, kde se zapěla slavnostní kantáta a provolala se sláva nesmrtelné památce velikého Čecha a pedagoga Jana Amose Komenského.¹¹⁰

¹⁰⁵ Učitel'ské noviny, 24. února 1892, č. 9, s. 116.

¹⁰⁶ Učitel'ské noviny, 24. února 1892, č. 9, s. 116.

¹⁰⁷ Učitel'ské noviny, 24. února 1892, č. 9, s. 116.

¹⁰⁸ Učitel'ské noviny, 9. března 1892, č. 11, s. 141.

¹⁰⁹ Učitel'ské noviny, 9. března 1892, č. 11, s. 141.

¹¹⁰ Učitel'ské noviny, 9. března 1892, č. 11, s. 141.

4.3.3 Oslavy v Byšicích

Byšice oslavily „učitele národů“ způsobem velmi okázalým. Komitét, skládající se ze členů obecního výboru, sboru učitelského a přátel školství, za předsednictví purkmistra J. Svobody, připravil na tento den skvělý program.¹¹¹

Již ráno vlály vlajky z veškerých domů, vesměs červenobílé. V šest hodin večer se hrnuly proudy lidu do města a když v sedm hodin začal průvod za zvuků hudby městem, které bylo osvětlené, tak náměstí bylo lidem skoro zaplaveno. Průvod, který se skládal ze členů obecního výboru, spolku veteránského a spolku dobrovolných hasičů, šel za zvuků hudby od radnice k bytu purkmistra J. Svobody a byl doprovázen tisíci lidmi. Před obydlím J. Svobody se průvod zastavil. Hudba zahrála „Kde domov můj“ a deputace, která byla vyslána, tak přivedla J. Svobodu, který vstoupil do průvodu, a společně s průvodem se ubírali k městu. Když průvod skončil, hudba zahrála před radnicí „Hej Slované“ a během toho se obecnstvo hrnulo do místností, kde se konal slavnostní večer. Během chvíle byl sál i sousední pokoje přeplněny. Byla zahájena akademie „Slavnostní ouverturou“, poté zazněl proslov B. Skály „Velikému učiteli“. Po proslovu zapěli učitelé a přátelé zpěvu „Chvalozpěv Komenskému“ od Vašáka. Velice zajímavá byla přednáška J. Svobody o Janu Amosu Komenském, a to o jeho životě, působení a zásluhách týkajících se školství.¹¹²

4.3.4 Oslavy v Kolíně

Slavnostní výbor pro oslavu Komenského v Kolíně vyzval k oslavě velikého „učitele národů“ všechny, kteří česky smýšlejí, bez rozdílu politického smýšlení, víry a stavu. Slavnostní výbor sestavil program oslav na dva dny, a to na sobotu 26. března a neděli 27. března. V sobotu dne 26. března proběhl slavnostní proslov v osm hodin večer v Sokolovně akademie a v neděli 27. března se konal průvod městem, osvětlení města a po průvodu následoval přátelský večer v Sokolovně.¹¹³

4.3.5 Oslavy v Mšeně

Oslavy v Mšeně uspořádaly veškeré místní spolky pod protektorátem městské rady. Dne 26. března večer za osvětlení města a vyvěšení praporů prošel městem průvod

¹¹¹ Učitel'ské noviny, 27. dubna 1892, č. 18, s. 236.

¹¹² Učitel'ské noviny, 27. dubna 1892, č. 18, s. 236,237.

¹¹³ Národní listy, 26. března 1892, k č. 86.

s hudbou a zpěvácký spolek „Vyšehrad“ zapěl před školní budovou. V neděli 27. března v sále městské radnice ve čtyři hodiny odpoledne přednášel pan Marčan o životě a působení Jana Amose Komenského a večer lidé mohli vidět Jeřábko drama „Služebník svého pána“, které sehrál spolek divadelních ochotníků. Dne 28. března uspořádal zpěvácký spolek „Vyšehrad“ společně s učitelským spolkem „Budeč“ ještě zvláštní akademii na oslavu Jana Amose Komenského.¹¹⁴

4.3.6 Oslavy v Říčanech

Oslavy v Říčanech byly uspořádány 27. března. Město bylo ozdobeno prapory a večer byl uspořádán pochodňový průvod městem společně s hudbou. Domy byly osvětleny, zvláště se vyjímalý školy a radnice. Na mnoha místech byly viděny obrazy Komenského. Lid zpíval národní písně. Na slavnost se sešel veškerý lid z okolí. Slavnost byla ukončena koncertem.¹¹⁵

4.3.7 Oslavy ve Zdicích

Oslavy ve Zdicích proběhly důstojným způsobem. Předvečer národního svátku byl zahájen všeobecnou iluminací, vyvěšením praporů a pochodňovým průvodem, který se skládal z hasičů, veteránů, živnostenského spolku, občanské besedy „Zdík“, obecního zastupitelstva a jiných korporací, a také ze zdejšího i okolního obyvatelstva. Účastníci průvodu učinili zastaveníčko před školní budovou, kde provolali slávu oslavenci a zapěli národní hymnu. Poté se konal přátelský večer s programem. Večírek zahájil pan učitel Jirásek řečí o životě a působení Jana Amose Komenského. Jiráskova řeč obdržela bouřlivý potlesk. Dále následovaly střídavě hudební a pěvecké produkce a přípitky. O pěveckou část se postaral besední odbor pěvecký se svým sbormistrem panem učitelem J. Pecharem. Zvláštní pozornost vzbudila dojemná píseň „Modlitba dívky“, kterou přednesla lahodným hlasem slečna Růženka Pecharová za doprovodu slečny Pavlinky Pecharové, která hrála na harmoniku. Je nutno podotknout, že další velice krásné básně přednesla slečna M. Linhartova a E. Mareš.¹¹⁶

¹¹⁴ Národní listy, 29. března 1892, k č. 89.

¹¹⁵ Národní listy, 31. března 1892, k č. 91.

¹¹⁶ Národní listy, 31. března 1892, k č. 91.

4.3.8 Oslavy v Městci Králové

K uctění památky Jana Amose Komenského uspořádala Občanská beseda královeměstská společně se Sokolem 20. března akademii v sále v radnici. Na akademii se dostavilo velké množství lidí, jak z Městce Králové, tak i z okolí, že veškeré místnosti byly přeplněny. Zejména bylo přítomno učitelstvo a dámy. O významu Komenského měl řeč pražský učitel A. Frumar. Pak následovala zábavní část. Pražské pěvecké kvarteto „Kytara“ předneslo několik vážných skladeb. Slavnost trvala dlouho do noci.¹¹⁷

4.4 Oslavy v jižních Čechách

I v jižních Čechách probíhaly oslavy Komenského. Kapitola přiblíží podrobněji organizaci, podobu a průběh oslav v Soběslavi.

4.4.1 Oslavy v Soběslavi

Na vyzvání učitelské jednoty „Komenský“ v Soběslavi se na začátku ledna roku 1892 sešli zástupci všech místních spolků, aby se poradili o slavnosti. Byl vytvořen slavnostní výbor, který se skládal ze zástupce obce, delegátů místních spolků a členů výboru jednoty učitelské „Komenský“. Za předsedu výboru byl zvolen A. Huml a místopředsdou se stal J. Hoffmann. Výbor měl několik schůzí, při nichž se radil o uspořádání programu. Slavnost začala v neděli 27. března slavnostním průvodem na náměstí, kde na průčelí budovy dívčí školy bylo odhaleno poprsí oslavence, při čemž přednesl předseda výboru slavnostní řeč a zapěl zpěvácký spolek. Večer téhož dne byla v sále Měšťánské besedy uspořádána hudební a pěvecká akademie s proslovem a programem, který řídil H. Vacek. V pondělí 28. března se odehrálo slavnostní divadelní představení s živým obrazem, které provedl spolek divadelních ochotníků pod vedením F. Nebušky.¹¹⁸

4.5 Oslavy v západních Čechách

I lidé ve městech v západních Čechách oslavovali tři sta let od narození Jana Amose Komenského. Na vybraných městech, a to konkrétně na Plzni, Spáleném Poříčí, Chrástu, Tymákově, Skořici, Nýřanech, Žákavě, Blovicích a Přešticích bude stručně nastíněna organizace, podoba a průběh oslav.

¹¹⁷ Národní listy, 26. března 1892, k č. 86.

¹¹⁸ Učiteltské noviny, 9. března 1892, č. 11, s. 141.

4.5.1 Oslavy v Plzni

V Plzni uctily památku Jana Amose Komenského různé kluby, jednoty, spolky a mnoho dalších. Oslavy v Plzni začaly koncem března a probíhaly ještě i v dubnu. Občanský klub uspořádal v sobotu 26. března v předvečer velkou slavnostní oslavu památky Komenského v Řemeslnické besedě. Slavnost začala v osm hodin večer. O významu promluvil pan Choravý a proslov přednesl M. Pokorný.¹¹⁹

Česká jednota paní a dívek pořádala slavnostní večírek na počest Komenského 30. března v osm hodin večer a Dělnická Beseda v Plzni pořádala v neděli 3. dubna ve velkém sále hotelu Hamburk na oslavu Jana Amose Komenského přátelský slavnostní večer.¹²⁰

Nejvíce se ale oslavám v Plzni věnoval Spolek českého učitelstva, Kruh učitelek a Spolek přátel vědy a literatury české v Plzni, kteří pořádali oslavy 27. března. Dne 27. března v půl jedenácté dopoledne se odehrála slavnostní schůze ve dvoraně Waldekově s programem, který zahrnoval Chorál a kancionál „Českých bratří“ od L. Procházkové a přednesl to pěvecký spolek Hlahol, přednášku o významu Jana Amose Komenského, kterou měl na starost A. Rezek a v poslední řadě „Chorál národa českého“ od K. Bendla, který přednesl opět Hlahol.¹²¹

Večer téhož dne v osm hodin se konala Slavnostní akademie za spoluúčinkování paní Berty Schmidtové–Smetanové, pana Homla, slavného pěveckého spolku Hlahol a hudby pěšího pluku vévody z Württemberga také ve dvoraně Waldekově. Program byl velice naplněný. Vstup do dvorany činil padesát krejcarů. Čistý výnos z akademie byl věnován Ústřední matici školské.¹²²

4.5.2 Oslavy ve Spáleném Poříčí, Chrástu, Tykámově a Skořici

Spálené Poříčí uspořádalo 27. března velkou slavnost k oslavě Jana Amose Komenského pod protektorátem městské rady. Slavnost se konala v místnostech Měšťanské besedy v sedm hodin večer. V Měšťanské besedě zazněl proslov, slavnostní zpěv, životopis Jana Amose Komenského a poté následovala volná zábava. Již před tím,

¹¹⁹ Plzeňské listy, 31. března 1892, č. 39.

¹²⁰ Plzeňské listy, 31. března 1892, č. 39.

¹²¹ Plzeňské listy, 26. března 1892, č. 37.

¹²² Plzeňské listy, 26. března 1892, č. 37.

v půl sedmé, se sešly veškeré spolky v městské radnici, odkud šel průvod s hudbou a lampióny městem, které bylo osvětleno a po návratu zamířili do Měšťanské besedy.¹²³

V neděli 3. dubna pořádala Občanská rolnická beseda v Chrástu slavnost, při níž promluvil učitel Viktor Dostál o životě a působení velikého učitele Jana Amose Komenského.¹²⁴

V Tymákově uspořádala na oslavu narozenin Komenského Občanská beseda slavnostní večer, kde o životě, povaze a zásluhách přednášel M. Kozák. Čistý výnos byl věnován na zařízení školní knihovny, takzvané knihovny Komenského.¹²⁵

Čtenářský spolek a sbor dobrovolných hasičů ve Skořici pořádali na oslavu narozenin Komenského pěvecko-hudební a deklaratorní zábavu spojenou s přednáškou F. Leibla o působení Jana Amose Komenského. Zábava se konala v pondělí 18. dubna od tří hodin odpoledne v místnostech spolkových. Po programu následovala taneční zábava.¹²⁶

4.5.3 Oslavy v Nýřanech, Žákavě a Blovicích

Spolek Kruh přátel v Nýřanech pořádal v sobotu 26. března přátelský večírek s programem. K. V. Rais napsal článek „Památce Komenského“ a na večírku ho přednesla slečna M. Gregorová, dále o Komenském pojednal jednatel spolku Petr Schiller.¹²⁷

V Žákavě pořádala Čtenářsko-hospodářská beseda 25. března ve dvě hodiny odpoledne slavnostní schůzi k uctění třistaletých narozenin „učitele národů“ Jana Amose Komenského. Program měl pět bodů: 1. Zahájení schůze a uvítání hostů; 2. Proslov; 3. O životě, zásluhách a snahách Jana Amose Komenského; 4. Doslov; 5. Slosování obrazu Komenského, z jehož čistého výnosu byl zakoupen druhý obraz Komenského pro místnost besední; 6. Volná zábava.¹²⁸

V Blovicích pořádala oslavy Jednota učitelská okresu Blovickeho ve dnech 26. a 27. března pod protektorátem městské rady a za laskavého spoluúčinkování

¹²³ Plzeňské listy, 26. března 1892, č. 37.

¹²⁴ Plzeňské listy, 31. března 1892, č. 39.

¹²⁵ Plzeňské listy, 29. března 1892, č. 38.

¹²⁶ Plzeňské listy, 12. dubna 1892, č. 44.

¹²⁷ Plzeňské listy, 24. března 1892, č. 36.

¹²⁸ Plzeňské listy, 24. března 1892, č. 36.

tělocvičné jednoty Sokol a Spolku literárního v Blovicích. Čistý výtěžek byl věnován na opatření učebních potřeb pro chudé děti z Blovické školy. Oslavy se konaly v místním sále Panského domu, přičemž v neděli 27. března se zde konala akademie, která začala v sedm hodin večer a vstupné na ni činilo deset krejcarů na osobu. Akademii měli na starost členové jednoty učitelské okresu Blovického za laskavého spoluúčinkování Anny Karlíkové a Boženy Pothové.¹²⁹

4.5.4 Oslavy v Přesticích

Slavnost k uctění památky Komenského, kterou pořádala městská rada společně se všemi místními spolky, se podle Plzeňských listů vydařila skvěle. Jednalo se o slavnost, která přilákala všechny vrstvy obyvatelstva a vyvolala u nich mocný dojem. Již od rána, kdy probíhaly oslavy, bylo město okrášleno prapory. V osm hodin večer šel od městské radnice průvod všech spolků s lampiony, hudba hrála národní písně a procházela městem. Před domem purkmistra pana Seidla byla hlučně provolána sláva. Když se průvod vrátil před radnici, zaplály bengálské ohně, přičemž starosta Sokola E. Jiřík provolal památce velikého „učitele národa“ slávu. Poté se účastníci průvodu odebrali do sálu U Císaře Rakouského, kde měl slavnostní řeč JUDr. Liebl o životě a působení Komenského.¹³⁰

4.6 Oslavy v Holandsku

Oslava památky narození Komenského začala v Amsterdamu v předvečer vlastní slavnosti. V domě příznivce Komenského Lodewijka van de Geera se konala slavnostní schůze účastníků. Deputace studentská z Čech, která se skládala z A. Čížka, M. Stráneckého a A. Melicha se v Amsterdamu rozšířila o pana profesora Šmahu. Deputace byla uvedena jednatelem slavnostního komitétu panem pastorem Leenderzem do sálu. V sále se sešla četná společnost mužů a dam proto, aby proběhla oslava „velikána sedmnáctého století“. V čele sálu bylo poprsí Komenského, zdobené červenobílou drapérií a na stěně visel obraz Komenského. Přítomné účastníky přivítal předseda slavnostního komitétu amsterdamského Pan van Eeghen holandskou řečí, v níž kladl důraz na vědecké působení Komenského jako vznešeného obránce idejí svobody a volnosti. Po něm promluvil profesor Rogge, který přednesl životopis oslavence, profesor Toorenenbergen, jehož řeč pojednávala o Komenském ze stránky

¹²⁹ Plzeňské listy, 24. března 1892, č. 36.

¹³⁰ Plzeňské listy, 2. dubna 1892, č. 40.

náboženské a profesor Bouman, který poukázal na zásluhy Komenského v jeho nejvlastnějším oboru, a to na zásluhy pedagogické.¹³¹

Dne 28. března měly děti ze školy volno. Ve městě z každého domu vlál prapor v národních holandských barvách: v červené, bílé a modré a na konci žerdi byla upevněna stuha oranžové barvy. Kvůli prudkému větru, sněhu a dešti byla ale dekorace města brzy zničena.¹³²

Hosté byli uvedeni do starobylé radnice, kde jim bylo podáváno občerstvení a po malém odpočinku se odebrali do kostela, kde byla konána na počest oslavy Komenského velkolepá slavnost. Kostel byl přeplněn obecnstvem, které se zde sjelo z různých končin Holandska. V kostele zazněla kantáta a dojmavá slavnostní řeč o významu Komenského, kterou promluvil H. R. Rogge. Řeč trvala dvě hodiny.¹³³

Ve tři hodiny odpoledne proběhla slavnost u pomníku. Příjemné překvapení čekalo českou deputaci. Přihlásily se k ní dvě dámy, slečny Šafránkovy, které položily na pomník věnec se slovanskou trikolorou a holandským nápisem. Z Čech došlo mnoho nádherných věnců s bohatě vyšívanými stuhami. Zaslali je městská rada pražská, Ústřední spolek jednot učitelských, literární a řečnický spolek Slavia, Národní jednota severočeská a pošumavská, Českoamerický klub dam a mnoho dalších spolků a jednot.¹³⁴

Předseda amsterdamského slavnostního komitétu Pan van Eeghen pronesl v delší procítěné řeči chválu památce Komenského, při čemž pomník jménem komitétu odevzdal do ochrany města. Pomník Komenského je vybudován z velkých kvádrů. Po pomníku se vine břečťan. Pomník je vysoký asi dva metry. Uprostřed, na obou stranách pomníku, se nacházejí mramorové desky. Kolem pomníku je záhon, který je plný kvetoucích azalek, bezu, rhododendronu a mečíků. Slavnost u pomníku skončila holandskou hymnou. Když hymna dohrála, tak se lidé začali rozcházet, ale někteří se u pomníku zdrželi, aby si natrhali kytičku vzpomínky z velkého náhrobku.¹³⁵

¹³¹ Časopis Komenský, 27. května 1892, č.24, s. 383.

¹³² Časopis Komenský, 3. června 1892, č. 25, s. 398.

¹³³ Časopis Komenský, 3. června 1892, č. 25, s. 398.

¹³⁴ Časopis Komenský, 3. června 1892, č. 25, s. 399.

¹³⁵ Časopis Komenský, 3. června 1892, č. 25, s. 400.

Ve starobylé radnici byla zahájena výstava Komenského, kde bylo vyloženo několik jeho spisů, soukromých dopisů a různých památek, které se vztahují k jeho osobě. Na výstavě mohli lidé dále spatřit poprsí Komenského, které bylo ozdobené věncem žlutých kvítků. Na stěnách byly rozvěšeny podobizny Komenského z různých dob jeho života. Profesor Šmaha podrobil výstavu odbornému zhodnocení a konstatoval její dokonalost v každém směru.¹³⁶

¹³⁶ Časopis Komenský, 3.června 1892, č. 25, s. 400.

5 ZÁVĚR

S kolektivní pamětí týkající se Komenského je spojen tzv. comenianismus, který zahrnuje směry a osobnosti, které vyrůstaly z odkazu jeho díla nebo měly k němu kladný vztah. Již v sedmnáctém století se objevili myslitelé a učenci, kteří byli Komenskému blízcí. Objevilo se i mnoho jeho pokračovatelů. Za jeho pokračovatele je možno uvést pedagoga Pestalazziho a v devatenáctém století v českém prostředí Karla Slavoje Amerlinga. Komenského díly se dále zabýval Karel Boleslav Štorch, Jan Evangelista Purkyně a Antonín Konstantin Viták. Zde bychom mohli jmenovat řadu dalších myslitelů a učenců, kteří Komenského odkaz rozvíjeli již v devatenáctém století a rozšiřovali tak vědomí o jeho osobnosti a zásluhách, ze kterého po té pramenil rozšířený zájem o oslavy této významné osobnosti.

Součástí kolektivní paměti na Komenského je i mnoho muzeí, památníků a dvě pamětní síně. Muzea, památníky a pamětní síně můžeme navštívit jak v České republice, tak v zahraničních zemích. Prvním pomníkem v České republice byl památník Jana Amose Komenského v Brandýse nad Orlicí.

V době, kdy probíhaly oslavy Jana Amose Komenského, tak se ve společnosti řešil především politický spor mladočechů a staročechů spolu s navazujícími problémy česko-německého vyrovnání. Těmto problémům se dostalo formulace tzv. české otázky. Zde v devadesátých letech devatenáctého století probíhalo také mnoho výstav, ale nejvýznamnější byly výstavy dvě, a to Jubilejní výstava v Praze v roce 1891 a Národopisná výstava československá v roce 1895. Oslavy Komenského probíhaly právě v době konání nebo příprav těchto dvou výstav. Tak jako při oslavách, tak i při přípravě těchto dvou výstav byly po domech rozvěšeny prapory, byla k vidění večerní iluminace, zazněla hymna Kde domov můj, píseň Hej Slované a vznikaly nové instituce.

Samotným cílem práce byl popis a analýza jubilejních oslav Jana Amose Komenského v roce 1892. Pozornost byla věnována především organizaci, podobě a průběhu festivitu a došla jsem k závěru, že třísté výročí narození Komenského slavili lidé takřka po celých Čechách, a to jak ve východních, severovýchodní, středních, jižních, západních tak i v jiných částech. Komenského si připomínali ale i lidé v zahraničí, nejvíce však v Holandsku, kde je Komenský pochován. První zprávy

o přípravě oslav přinesl tisk již v roce 1890, ale v Praze se úvahy nad oslavami objevily ještě dříve v roce 1889. Oslav se účastnily všechny vrstvy národa počínaje zástupci šlechty, občanských sdružení, poslanci zemského i říšského sněmu a další. Vlivem oslav vzniklo mnoho institucí, především muzea, přičemž některá trvala jen několik let a některá můžeme navštívit i dnes. Dále vznikla komeniologická díla a v některých městech byly po Komenském pojmenovány ulice a náměstí.

Co se týče oslav v Praze, tak zde probíhaly dva druhy oslav. Jednak oslavy, které byly uskutečněné učitelskými korporacemi a oslavy, které byly organizované evangelickými kruhy. Oslavy uskutečněné učitelskými korporacemi byly rozděleny do tří částí. První část proběhla na scéně Národního divadla 26. března, druhá se odehrála 27. března v Rudolfínu a třetí se konala 28. března v Pantheonu Národního muzea. V rámci všech tří částí oslav mohli návštěvníci slyšet například Kneidlovu řeč, který představil Komenského jako Čecha silně mravně zakotveného nebo třeba Durdíkovu přednášku, která pojednávala o významu Komenského pro školu vůbec a naše školství zvláště.

Oslavy organizované evangelickými kruhy měly dvě části. První část se konala v kostele U Salvatora, a to 28. března ráno. Zde se konaly slavnostní bohoslužby, v nichž byl vylíčen lidský běh života Komenského a na konci bylo pohovořeno o duchovním životě Komenského jako kněze a biskupa Jednoty bratrské. Druhá část oslav proběhla na Žofíně v ten samý den, ale večer a hlavním programem byla přednáška F. Trnky, která měla za úkol přiblížit Komenského filosofické a pedagogické snahy.

Ve východních, severovýchodních, středních, jižních a západních Čechách se konaly oslavy především ve dnech od 25. do 28. března, výjimku tvořil třeba Městec Králové, kde k uctění památky Jana Amose Komenského uspořádala Občanská beseda královeměstská společně se Sokolem už 20. března akademii v sále v radnici nebo Dělnická Beseda v Plzni, která pořádala slavnostní večer na oslavu Jana Amose Komenského až v neděli 3. dubna. K oslavám byl obvykle ustanoven komitét, který se skládal z předsedy, místopředsedy, pokladníka a jednatele. Oslavy organizovalo například okresní hejtmanství, učitelské jednoty, zástupci městské rady, Česká jednota paní a dívek, Spolek divadelních ochotníků „Tyl“, Občanská beseda, Čtenářský spolek a sbor dobrovolných hasičů, Čtenářsko-hospodářská beseda a další. Programem oslav

byl obvykle průvod s hudbou, který prošel osvětleným městem a slavnostní akademie, na kterou byl naplánovaný program. Na slavnostní akademii zazněly kantáty, různé přednášky, které pojednávaly především o zásluhách a významu Jana Amose Komenského. V některých městech byla akademie ukončena buď volnou zábavou, anebo také společným obědem, pokud se konala ráno.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Literatura

ČAPEK, Jan Blahoslav. *Několik pohledů na Komenského*. Praha : Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0721-2.

ČAPKOVÁ, Dagmar. *Předškolní výchova v díle Jana Amose Komenského, jeho předchůdců a pokračovatelů*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1968.

HLAVAČKA, Milan. *Jubilejní výstava 1891*. Praha : Techkom, 1991. ISBN 80-901016-0-7.

HUSKOVÁ, Markéta. *Současná komeniologická pracoviště v ČSSR : památníky a pamětní síně Jana Amose Komenského*. Uherský Brod : Muzeum Jana Amose Komenského, 1988.

Jan Amos Komenský a kultura jeho doby : Sborník statí k 400. výročí narození Jana Amose Komenského. Brno : Moravské zemské muzeum, 1992. ISBN 80-7028-040-9.

PARGAČ, Jan. *Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava československá 1895*. Praha : Litera Bohemica, 1996. ISBN 80-85916-12-6.

POLIŠENSKÝ, Josef. *Jan Amos Komenský a jeho doba*. Praha : Orbis, 1957.

ŠOLLE, Zdeněk. *Století české politiky : Počátky moderní české politiky od Palackého a Havlíčka až po realisty Kaizla, Kramáře a Masaryka*. Praha : Mladá fronta, 1998. ISBN 80-204-0696-4.

URBAN, Otto. *Česká společnost 1848 – 1918*. Praha : Svoboda, 1982.

VRBA, Zdeněk. *Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě*. Praha : Pressfoto, 1989.

WOLF, Josef. *Jan Amos Komenský – osobnost dneška*. Praha : Unitaria, 1992.

120 let Muzea Komenského v Přerově a oslavy Komenského v roce 1892 ve střední Evropě : materiály z odborné konference, konané 14. – 15. října 2008 v Přerově.
Přerov : Muzeum Komenského v Přerově, 2009. ISBN 80-246-0721-2.

Prameny

Tisk

Čas, 2. dubna 1892.

Časopis Komenský, 27. května 1892, 3. června 1892.

Národní listy, 17. března 1892, 19. března 1892, 26. března 1892, 29. března 1892,
31. března 1892.

Plzeňské listy, 24. března 1892, 26. března 1892, 29. března 1892, 31. března 1892,
2. dubna 1892, 12. dubna 1892.

Světozor, 25. března 1892.

Učitelské noviny, 10. února 1892, 24. února 1892, 9. března 1892, 20. dubna 1892,
27. dubna 1892, 4. května 1892.

7 RESUMÉ

John Amos Comenius was born on the 28th of March 1592. He was teacher and philosopher. He was called as „teacher of nations“. He wrote a lot of works. He and his family were members of Bohemian Brethren. He died on the 15th of November 1670 and he is buried in Naarden. With his name is associated comenianism. After death of Comenius was built a lot of museums, monuments and memorial halls.

In my bachelor's work I wrote about celebrations around 28th of March 1892 in our and foreign countries. Celebrations attended all ranks of nation. Teaching unities and various local organisations prepared mainly this celebrations. For these purposes was usually established committee. There were held parades, concerts and lectures about the importance and merit of Comenius. During the celebrations was established new institutions and some streets and squares was named by Comenius.

8 SEZNAM PŘÍLOH

P1 - obr. č. 1: Komenského muzeum v Naardenu. Dostupné z [<http://www.moje-nazory.estranky.cz/img/mid/218/muzeum---venkovni-socha.jpg>], 16.4.2012.

P1 - obr. č. 2: Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě. Dostupné z [http://www.dnyceskestatnosti.cz/res/data/001/000137_05_000777.jpg?seek=1316505468], 16.4.2012.

P2 - obr. č. 3: Okresní vlastivědné muzeum Jana Amose Komenského v Přerově zepředu. Dostupné z [http://www.infoglobe.cz/res/data/480/055189_03_553035.jpg], 16.4.2012.

P2 - obr. č. 4: Okresní vlastivědné muzeum Jana Amose Komenského zezadu. Dostupné z [http://www.cestujsdetmi.cz/upload/obrazky/galerie_obrazku/male/023-3.3.10-596.jpg], 16.4.2012.

P3 - obr. č. 5: Památník Jana Amose Komenského ve Fulneku. Dostupné z [<http://www.muzeum.novy-jicin.cz/objekty/jakfulnek01.jpg>], 16.4.2012.

P3 - obr. č. 6: Památník Jana Amose Komenského v Brandýse nad Orlicí – Klopotech. Dostupné z [<http://mw2.google.com/mw-panoramio/photos/medium/17758378.jpg>], 16.4.2012.

P4 - obr. č. 7: Pamětní síň Jana Amose Komenského v Brandýse nad Orlicí. Dostupné z [<http://vystavy.kdykde.cz/data/30/1090/000004588.jpg>], 16.4.2012.

Přílohy

Příloha 1

obr. č. 1: Komenského muzeum v Naardenu. Dostupné z [<http://www.moje-nazory.estranky.cz/img/mid/218/muzeum---venkovni-socha.jpg>], 16.4.2012

obr. č. 2: Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě. Dostupné z [http://www.dnyceskestatnosti.cz/res/data/001/000137_05_000777.jpg?seek=1316505468], 16.4.2012

Příloha 2

obr. č. 3: Okresní vlastivědné muzeum Jana Amose Komenského v Přerově zepředu.

Dostupné z [http://www.infoglobe.cz/res/data/480/055189_03_553035.jpg], 16.4.2012

obr. č. 4: Okresní vlastivědné muzeum Jana Amose Komenského zezadu. Dostupné z

[http://www.cestujsdetmi.cz/upload/obrazky/galerie_obrazku/male/023-3.3.10-596.jpg],

16.4.2012

Příloha 3

obr. č. 5: Památník Jana Amose Komenského ve Fulneku. Dostupné z [\[http://www.muzeum.novy-jicin.cz/objekty/jakfulnek01.jpg\]](http://www.muzeum.novy-jicin.cz/objekty/jakfulnek01.jpg), 16.4.2012

obr. č. 6: Památník Jana Amose Komenského v Brandýse nad Orlicí – Klopotech. Dostupné z [\[http://mw2.google.com/mw-panoramio/photos/medium/17758378.jpg\]](http://mw2.google.com/mw-panoramio/photos/medium/17758378.jpg), 16.4.2012

Příloha 4

obr. č. 7: Pamětní síň Jana Amose Komenského v Brandýse nad Orlicí. Dostupné z [\[http://vystavy.kdykde.cz/data/30/1090/000004588.jpg\]](http://vystavy.kdykde.cz/data/30/1090/000004588.jpg), 16.4.2012

